

European Charter for Regional or Minority Languages

Euruupan kielistadga rekiunaali- eli minuriteettikielile

Strasbourg, 5.XI.1992

MEÄNKIELI VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION

Johdanto

Euruupan neuvoston jäsenmaat jotka on allekirjottaneet tämän sopimuksen.

Euruupan neuvoston pyrkimys on ette kehittää suureman yhtäläisyyden jäsenitten välissä, olletikki tarkoituksessa ette suojata ja toteuttaa ideaalia ja prinssiippiä jotka kuuluvat jäsenitten yhteisheen perintheesheen;

Suojeleminen Euruupan historialisia rekiunaali- eli minuriteettikieliä, jotka muutamat on häviämässä täysin, vaikuttaa ylhäälä pitämhään ja kehittämhään Euruupan kylttyyristä rikhautta ja perintheitä;

Oikeus käyttää rekiunaali- eli minuriteettikieltä privaatti ja julkisessa elämässä on luovuttamaton oikeus, ja perustuu FN kansainvälisitten sopimuksitten prinssiippiin, jotka koskevat siviiliä ja poliittisia oikeuksia, ja on samassa hengessä kun Euruupan neuvoston konvensjuuni joka koskee ihmisoikeuksitten ja perusvapauksitten suojelema;

Ottavat huomioon työhön mitä on tehty ETYKin raamissa ja olletikki vuoena 1975 Helsinkin päätöskirjan ja Köpenhamnin vuoena 1990 kokouksen asiakirjan;

Painostaa monikieli- ja interkylttyyrisyyttä ja ottaa huomioon ette rekiuuni eli minuriteettikielitten suojelema ja stimyleeraus ei piä olla vahinkoksi viralisille kielille eli tarpheesta opiskella niitä kieliä;

Rekiunaali- eli minuriteettikielitten suojelema ja ylhäälä pitäminen Euruupan eri maissa ja alueissa representeeraa tärkeän lisäyksen Euruupan rakentheesheen, joka perustuu demokratian ja kylttyyrisen diversiteetin prinssiippiin syveräänitten valtioitten ja alueitten integriteetin raamissa;

Ottaa huomioon spesifisiä oloja ja historialisia perintheitä Euruupan valtioitten eri rekiuunissa,

On sopinheet seuraavasta:

Osa I - Yltheiset määräykset

Artikkeli 1 - Definisjuunit

Tämän stadgan perustermistä:

- a "rekiunaali- eli minuriteettikieliet" merkittee kieliä jotka:
  - i perintheelisesti käytethään valtion kansalaisilta yhdessä tietyssä alueessa, ja se porukka joka käyttää kieltä on lukumäärässä pienempi kun valtion koko väestö; ja
  - ii eroaa valtion viralisesta/viralisista kielestä/kielistä;

se ei sisälä valtion viralisen kielen murtheita eli siirtolaisitten kieliä;
- b "alue missä rekiunaali- eli minuriteettikieli on käytetty" merkittee ette jeugraaffinen alue missä moni käyttää mainittua kieltä, ja joka sen takia oikeuttaa erilaista suojelema ja huolehtivaa toimintaa mitä Stadgassa tarjotnaan.
- c "ei-alueelisiä kieliä" merkittee valtion kansalaisitten muita käyttämiä kieliä, jotka eroavat valtion pääkielestä/ -kielistä, siltikki perintheelisesti käytetty valtiossa, mutta joka ei mene identifiteerata erikoisen alueen kansa siinä maassa.

Artikkeli 2 - Sitomukset

1. Jokhainen sopimuspuoli sitoutuu tillämpaamaan II osan määräykset kaikkiin rekiunaali- eli minuriteettikielisiin jotka on puhuttu sen alueessa ja jotka sisältävät 1 artikkelin definisjuunihin.
2. Jokhainen kieli joka on spesifieerattu ratifikasjuunin eli hyväksymisen yhteydessä 3 artikkelin mukhaan, jokhainen sopimuspuoli sitoutuu tillämpaamaan vähhiinthääns 35 paragraaffia eli ali-paragraaffia valittuja Stadgan III osan määräyksistä, sisältäen vähhiinthääns 3 valittuja jokhaisesta artikkelista 8 ja 12 ja
yks jokhaisesta artikkelista 9, 10, 11 ja 13.

Artikkeli 3 - Praktisia järjestelyjä

1. Jokhainen sopimuspuoli pittää spesifieerata omassa ratifikasjuuni- eli hyväksymisdokumentissa jokhaisen rekiunaali- eli minuriteettikielen, eli viralisen kielen joka on vähemin käytetty koko maassa, eli maan eri osissa, ja mihinkä valitut paragraaffit 2 artikkelin, 2 paragraaffin mukhaan, pittää tillämpata.
2. Jokhainen sopimuspuoli saattaa koska haluaa ilmottaa pääsihteerile hyväksyvänsä mistä hyvänsä määrättyjä vaatimuksia Stadgan paragraaffista, jotka ei vielä ole spesifieerattuja omassa ratifikasjuuni- eli hyväksymisdokumentissa, eli ette se aikoo tillämpata tämän artikkelin 1 paragraaffin määräyksiä kans muihin rekiunaali- eli minuriteettikielisiin, eli muihin viralisiin kielisiin jotka on vähemin käytetyt koko maassa eli maanosissa.
3. Sitomukset aiemassa paragraaffissa pittää formata integreeratun osan ratifikasjuunista eli hyväksymisestä, ja tulee olemhaan sama vaikutus siitä päivästä kun se ilmoitettiin.

Artikkeli 4 - Olevia suojasysteemiä

1. Ei mithään tässä Stadgassa saa kehittää sillä tavalla ette se rajoittaa eli vähentää ainuatakhaan oikeuksia mitä Euruupan ihmisoikeuskonvensjuuni takkaa.
2. Tämän Stadgan määräykset ei saa vaikuttaa negatiivisesti muihin parempiin määräyksiin jotka koskevat rekiunaali- eli minuriteettikielittin staattysta, eli laalista systeemiä joka koskee minuriteettipurukan henkilöitä ja joilla jo on sopimuksia jonkin kansa eli jotka on kohteena relevanttiin bilateraalisiin eli myltilateraalisiin kansainvälisiin sopimukshiin.

Artikkeli 5 - Olevat vaatimukset

Ei mithään tässä Stadgassa saa tulkita ette se oikeuttaa toimintaa joka on ristiriiassa FN Charterin perusprinsiipitten kansa eli muitten velvolisuusitten kansa kansainvälisessä laissa, ja se sisältää kansa valtion syveräniteetti ja alueitten integriteetti prinsiippiä.

Artikkeli 6 - Informasjuuni

Sopimuspuolet huolehtivat ette myndigheetterit, organisasjuunit, ja henkilöt jota tämä Stadga koskee on informeerattuja Stadgan oikeuksista ja velvolisuuksista.

Osa II – Tavoitteet ja periaatteet jotka on 2 artikkelin, 1 paragraffin, mukaisia

Artikkeli 7 – Tavoitteet ja periaatteet

- 1 Sopimuspuolet pitävät baseerata heän poliittikan, lait ja käytännön seuraaviin tavoitteisiin ja periaatteisiin, jotka koskevat reikiunaaali- eli minuriteettikieliä mitä käytetään alueissa ja jokaisen kielen oman tilanteen mukaan:
  - a tunnustaa reikiunaaali- eli minuriteettikielien kylltyyriin rikhauna.
  - b vakuuttaa ette jokaisen reikiunaaali- eli minuriteettikielen jeograaffisen alueen olevat eli uudet administratiiviset struktuurit ei rakenna vaikeuksia näille kysheissä oleville reikiunaaali- eli minuriteettikielille;
  - c tarve päättäväsheen toimintaan joka suojaa ja tukkee reikiunaaali- eli minuriteettikieliä;
  - d mahdollistaa ja/eli stimuleerata reikiunaaali- eli minuriteettikielittien käyttöä, sekä puhheessa ette kirjoituksessa, julkisessa ja privaatti elämässä;
  - e ylläpitää ja kehittää verkostoja, tämän Stadgan domääninä, niitten kansa jotka käyttävät reikiunaaali- eli minuriteettikieltä, ja muitten porukoitten välissä valtion sisälä jotka käyttävät identtistä eli hyvin samanlaista kieltä, ja sen lisäksi etableerata kylltuyyrisiä yhteyksiä muitten porukoitten kansa valtion sisälä jotka käyttävät muita kieliä.
  - f tarjota sopivia muotoja, välinheitä ja keinoja reikiunaaali- eli minuriteettikielittien opetuksheon jokhaisella sopivalla astheela;
  - g tarjota välinheitä jotka auttavat henkilöitä jotka ei puhu reikiunaaali- eli minuriteettikieltä ja asuvat alueessa missä niitä käytetään ette oppia niitä kieliä jos niillä on se tahto;
  - h tueta ja stimuleerata reikiunaaali- eli minuriteettikielittien tutkimusta yniversiteetissä eli vastaavissa laitoksissa;
  - i tämän Stadgan dumäänissä tueta ja stimuleerata sopivanlaista yhteystyötä poikki maanrajoitten, reikiunaaali- eli minuriteettikielille, jotka on identtisiä eli samanlaisia kahessa eli enemässä valtioissa.
- 2 Sopimuspuolet ottavat tehtäväksi poistaa, jos net ei ole jo tehneet sen, kaiken epäsäänöisen eron, eristämisen, rajoittamisen eli preferensin joka koskee reikiunaaali- eli minuriteettikielen käyttöä ja joka pyrkii uhkaamaan, jurotamhaan eli vaikeuttamhaan sen kielen ylläpitoa eli kehitystä. Ette ottaa käyttöön erikoisia päätöksiä jotka tukeavat reikiunaaali- eli minuriteettikielittien käyttäjiä, eli mikä ottaa sopivaa erikoista huomiota näihin kielihin, ei piä ymmärtää olevan diskrimineerinkiä vasthaan laajemmin käytetyn kielittien puhujia, jos se toiminta pyrkii kehittämhään tasa-arvoisuutta näitten käyttäjitten kesken ja muun väestön kansa.
- 3 Sopimuspuolet ottavat tehtäväksheon sopivilla toimilla, stimyyleeraamaan yhtenäistä ymmärystä kaikittien maan kieliporukoitten välilä, ja olletikki opetuksen ja koulutuksen aloilla ottaa huomioon respektiä, ymmärystä ja toleransia suhtheessa reikiunaaali- eli minuriteettikieliä kohti ja stimuleerata massmeetian pyrkimhään samhoin tavoitteishiin.
- 4 Kun sopimuspuolet päättävät oman kielipoliittikan joka koskee reikiunaaali- eli minuriteettikieliä piittää

ottaa huomioon ne tarpeet ja toivomukset mitä niiden kielittien käyttäjät ilmottavat. Heitä kehoitetaan

laittamaan järjestöjä, jos on tarve, jotka antavat ohjeita myndigheetterille kaikissa asioissa jotka koskevat rekiunaali- eli minuriteettikieliä.

- 5 Sopimuspuolet sitoutuvat tillämpaamaan, *mutatis mutandis*, ne prinssiipit ei-alueellisille kielile, jotka on kirjotettu ylhäälä paragraaffissa 1-4. Kuitekkin näitten kielittien suojan luonto ja laajuus tämän Stadgan valvonan alla pittää olla fleksiblinen, ja ottaa huomioon niitten kielittien käyttäjitten tarpeita ja toivomuksia ja respekterata heitten perintheitä ja karakteristiikkaa.

Osa III - Toimintaa joka tukkee rekiunaali- eli minuriteettikielittien käyttöä julkisessa sektorissa, 2 artikkelin, 2 paragraaffin määräyksitten mukhaan.

Artikkeli 8 - Koulutus

- 1 Alueissa missä sellaisia kieliä on käytössä, ja jokhaisen kielen tilantheen mukhaan, ja ilman negatiivisiä vaikutuksia valtion viralisen/viralisitten kielen/kielittien opetuksheen, sopimuspuolet sitoutuvat koulutusta varten:
  - a
    - i järjestää esikoulun opetusta relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - ii järjestää suuren osan esikoulun opetuksesta rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - iii tillämpata yhen toiminnan mitä huolehtithaan ylhäälä i ja ii, kuitekkin niile oppilhaile jonka perheet niin tahtovat ja jonka lukumäärä on tarpheeksi suuri; eli
    - iv jos julkisila myndigheetterillä ei ole suoraa kompetensia esikoulutuksen alala, niin tueta ja/eli stimyleerata toimintaa näilä aloila joista selostethaan ylhäälä i, ii ja iii.
  - b
    - i järjestää peruskoulun opetusta relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - ii järjestää suuren osan peruskoulun opetuksesta rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - iii huolehtia, peruskoulun raamissa, opetusta relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielilä integreerattuna osana oppisuunitelmasta;
    - iv tillämpata yks toiminnasta ylhäälä olevista i, ii ja iii kuitekkin niile oppilhaile jonka perheet niin tahtovat ja jonka lukumäärä on tarpheeksi suuri;
  - c
    - i järjestää jymnaasieopetusta relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - ii järjestää suuren osan jymnaasieopetuksesta relevantila rekiunaali- eli minuriteetti kielilä; eli
    - iii huolehtia, jymnaasiekoulun raamissa, opetusta relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielilä integreerattuna osana oppisuunitelmasta;
    - iv tillämpata yks toiminnasta ylhäälä olevista i, ii ja iii kuitekkin niile oppilhaile jonka perheet niin tahtovat ja jonka lukumäärä on tarpheeksi suuri.
  - d
    - i järjestää teknistä ja praktista opetusta relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - ii järjestää suuren osan teknisestä ja praktisesta opetuksesta relevantila rekiunaali- eli

- minuriteettikielilä; eli
  - iii huolehtia, teknisen ja praktisen koulutuksen raamissa, opetusta relevantia rekiunaali- eli minuriteettikielilä integreerattuna osana oppisuunitelmasta; eli
  - iv tillämpata yks toiminnasta ylhäällä olevista i, ii ja iii kuitekkin niille oppilaille jonka perheet niin tahtovat ja jonka lukumäärä on tarpeeksi suuri.
- e
- i järjestää yniversiteetti ja muu korkeaman koulun opetusta relevantia rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
  - ii huolehtia välinheitä ette saattaa lukea näitä kieliä yniversiteetti ja korkeaman koulun opetuksen ainheena; eli
  - iii jos, valtion rooli suhteessa korkeaman opetuksen laitokshiin aiheuttaa, ette aliparagraffit i ja ii ei mene tillämpata, niin stimyleerata ja/eli sallia yniversiteetin eli muun korkeaman koulutuksen tarjoamaan opetusta rekiunaali- eli minuriteettikielilä, eli mahdollisuuksia opiskella näitä kieliä yniversiteetti eli korkeaman koulutuksen ainheena;
- f
- i järjestää raahvaitten ja jatkokoulutuksen kursia missä opetus kokonaisuudessa eli pääosissa on rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
  - ii tarjota sellaisia kieliä ainheena raahvaitten ja jatkokoulutuksen opetuksessa; eli
  - iii jos myndigheetterillä ei ole sellainen suora kompetensi raahvaitten opetuksessa, niin tueta ja/eli stimyleerata opetusmahollisuuksia sellaisissa kielissä raahvaitten ja jatkokoulutuksen opetuksen ainheena;
- g järjestää vakuuttavasti ette histuurian ja kylttyyryn opetus peilaa rekiunaali- eli minuriteettikieliä;
- h huolehtia tarpeelista opettajanopetuksen perus- ja jatkokoulutusta jotka toteuttavat nämät Stadgan sopimuspuolitten hyväksytyt paragraffit a - g;
- i panna pysthөөn valvonan orgaanin eli orgaania jotka on vastuussa tarkistamhaan tehtyä toimintaa ja saavutettua rekiunaali- eli minuriteettikielittien opetuksen perustamista eli kehittämistä, ja ette perjuudiset raportit valmistethaan tilantheesta, jotka sitten tulevat julkiseksi dokumentiksi.
- 2 Sopimuspuolet lupautuvat sallia, stimyleerata, eli huolehtia, jos on tarpeeksi suuri määrä rekiunaali- eli minuriteettikielen käyttäjiä, opetusta rekiunaali- eli minuriteettikielissä, ainheena eli opetuskielenä, joka sopivassa koulutuksen asteella, ulkopuolella alueita missä niitä perinteellisesti käytethään.

Artikkeli 9 - Jyriidiset myndigheetterit

- 1 Alueissa missä lukumäärä asukhaita jotka käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieltä on tarpeeksi suuri, sopimuspuolet sitoutuvat alle olevhiin toimenpiteishiin, jotka tillämpatahan ottamalla huomiota jokhaisen kielen erikoisia oloja, ja sillä eholla ette käytetyn paragraffin määräys, tuomari ei arvostele vaikeuttamhaan oikeuen administrasjuunia:
- a rikosasioissa:
- i huolehtia ette käräjät, jonku asihaan kuuluvan pyynöstä, piethään rekiunaali- eli minuriteettikielilä; ja/eli

- ii taata ette syytetylä on oikeus käyttää hänen rekiunaali- eli minuriteettikieltä; ja/eli
- iii huolehtia ette pyynöt ja faktat, oli sitten kirjotettuja eli suulisia, ei saa hylätä pelkästään sen takia ette net on selostettu rekiunaali- eli minuriteetti kielelä; ja/eli
- iv ottaa framile, jonku pyynöstä, dokymentiä liitetty kärjäkäytänthöön relevantila rekiunaali- eli minuriteettikielelä,

jos tarpheelista tulkin ja käänöksitten kautta, mutta ei yhtään lisäkostonuksia henkilöile kelle asia kuuluu;

b riita-asioitten käräjissä:

- i huolehtia ette käräjät, jonkun asihaan kuuluvan pyynöstä, toimitethaan rekiunaali- eli minuriteettikielilä; ja/eli
- ii sallia, koska vain joku häätty henkilökohtaisesti tulla kärähjiin, ette hän saapi käyttää omaa rekiunaali- eli minuriteettikieltä, ilman ette sillä tavala tullee lisäkostonuksia; ja/eli
- iii sallia ette dokymentiä ja faktaa valmistethaan rekiunaali- eli minuriteettikielilä,

jos tarpheelista käyttämällä tulkkia ja käänöksiä;

c kärjäasioissa jotka koskevat administratiivisiä asioita:

- i huolehtia ette käräjät, jonkun asihaan kuuluvan pyynöstä, piethään rekiunaali- eli minuriteettikielilä; ja/eli
- ii sallia, jos joku häätty henkilökohtaisesti tulla kärähjiin, ette hän saapi käyttää omaa rekiunaali- eli minuriteettikieltä, ilman ette se sillä tavala tullee lisäkostonuksia; ja/eli
- iii sallia ette dokymentiä ja faktaa valmistethaan rekiunaali- eli minuriteettikielilä,

jos tarpheelista käyttämällä tulkkia ja käänöksiä;

d varmistaa ette ali-paragraaffitten i ja iii ylhäälä paragraaffista b ja c ja niitten käyttö ja minkhäänlainen tarpheelinen tulkin eli kääntämisen käyttö ei sisälä lisäkostonuksia niille henkilöile kelle asia kuuluu.

2 Sopimuspuolet sitoutuvat:

- a ei kieltää maassa valmistetuitten lailisitten dokymentitten pätevyyttä, vain sillä perustheela ette ne on kirjotetut rekiunaali- eli minuriteettikielelä; eli
- b ei kieltää maassa valmistetuitten lailisitten dokymentitten pätevyyttä, asihaan kuuluvitten kesken,

sillä perustheela ette net on kirjotetut rekiunaali- eli minuriteettikielelä, ja huolehtia ette niitä mennee käyttää kolmasta asihaan kuuluvaa vasthaan, joka ei ole näitten kielitten käyttäjä, sillä eelytyksellä ette dokymentin sisältö selostethaan asihaan kuuluvalle siltä henkilöiltä joka ottaa net framile; eli
- c ei kieltää maassa valmistetuitten lailisitten dokymentitten pätevyyttä, asihaan kuuluvitten kesken, vain sillä perustheela ette net on kirjotetut rekiunaali- eli minuriteettikielelä.

vain

3 Sopimuspuolet sitoutuvat järjestää rekiunaali- eli minuriteettikielilä käytettäväks tärkeimät maan lain perustuvhiin tekstit ja olletikki sellaiset jotka koskevat näitten kielitten käyttäjiä, jos net ei ole muulla tavala huolehtitut.

Artikkeli 10 – Administratiiviset myndigheetterit ja julkinen palvelu

- 1 Sopimuspuolet sitoutuvat, niin paljon kun on järkevää, maan administratiivisissa alueissa missä on tarpeeksi paljon asukkaita jotka käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieliä jotka puolustavat alla spesifioeratun toiminnan, jokhaisen kielen tilantheen mukhaan;
  - a i varmistaa ette administratiiviset myndigheetterit käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieliä; eli
    - ii varmistaa ette net virkamiehet jotka on yleisön kansa kontaktissa käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieliä henkilöitten kansa jotka ottavat yhteyttä heihin näilä kielilä; eli
    - iii varmistaa ette rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttäjät saattavat jättää suulisia eli kirjetettuja hakemuksia ja ottaa vasthaan vastauksen näilä kielilä; eli
    - iv varmistaa ette rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttäjät saattavat jättää suulisia eli kirjetettuja hakemuksia näilä kielilä; eli
    - v varmistaa ette rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttäjät saattavat pätevästi jättää suulisia eli kirjetettuja dokumenttiä näilä kielilä;
  - b järjestää rekiunaali- eli minuriteettikielilä laajasti käytettyjä yleisön administratiivisia tekstiä ja formylääriä, eli kaksikielisiä versjuunia;
  - c sallia ette administratiiviset myndigheetterit kirjottavat dokumenttiä rekiunaali- eli minuriteettikielilä.
- 2 Sopimuspuolet sitoutuvat sallimhaan ja/eli stimyleeramhaan, alueissa missä on tarpeeksi paljon asukkaita jotka käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieliä ette se oikeuttaa alla spesifioeratun toiminnan:
  - a rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttöä rekiunaali eli paikalsen myndigheetterin raamissa;
  - b maholisuus rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttäjillä ette jättää suulisia eli kirjetettuja hakemuksia näilä kielilä;
  - c rekiunaalitten myndigheetteritten julkaiseminen julkisia dokumenttiä tehään kans relevantti rekiunaali- eli minuriteettikielilä;
  - d paikalsen myndigheetteritten julkaiseminen julkisia dokumenttiä tehään kans relevantti rekiunaali- eli minuriteettikielilä;
  - e rekiunaalitten myndigheetteritten käyttöä rekiunaali- eli minuriteettikieliä heän parlamentin keskusteluissa, jättämättä kuitekki, valtion viralisen/viralisitten kielen/kielitten käyttöä;
  - f paikalsitten myndigheetteritten käyttöä rekiunaali- eli minuriteettikieliä keskusteluissa heän parlamentissa, jättämättä kuitekki, valtion viralisen/viralisitten kielen/kielitten käyttöä;
  - g rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttöä eli käythöönottoa perintheelisissä paikannimissä ja tarkistaa ette net on oikeissa muo'oissa, jos tarpheelista rinnakkain viralisen/viralisitten kielen/kielitten kansa.
- 3 Julkista palvelua, mitä administratiiviset myndigheetterit huolehtivat, eli muut henkilöt jotka on heitten nimessä töissä, sopimuspuolet sitoutuvat, alueessa missä rekiunaali- eli minuriteettikieliä käytethään, jokhaisen kielen tilantheen mukhaan ja mitä on niin järkevää kun maholista:

- a varmistaa ette rekiunaali- eli minuriteettikieliä käytetään kun annetaan palvelua; eli
  - b sallia rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttäjiä jättämähän kysymys ja saamaan vastauksen näillä kielillä; eli
  - c sallia rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttäjiä jättämähän kysymys näillä kielillä.
- 4 Toimheen paneminen net määräykset paragraafista 1, 2 ja 3 ja niiltä hyväksytyjä, sopimuspuolet sitoutuvat yhteen eli enämphiin seuraavista toimista:
- a käänös eli tulkkaus jota saattaa tarvita;
  - b virkamiehittin ja muittin julkisen sektorin työläisten työhönnotto ja, missä tarpheelista, opettaa virkamiehiä ja muita julkisen palvelun työläisiä;
  - c myötämieelisyyys niin pitkältä kun maholista kysymykshiin julkisen palvelun työläisiltä, jolla on kompetenssiä yhdessä rekiunaali- eli minuriteettikielessä, ette saa työpaikan alueessa missä sitä kieltä käytetään.
- 5 Sopimuspuolet sitoutuvat, niitten pyynöstä joita se koskee, sallimhaan ette rekiunaali- eli minuriteettikielillä käytetään eli otethaan käythöön sukunimiä.

Artikkeli 11 - Meetia

- 1 Sopimuspuolet sitoutuvat, rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttäjille alueissa missä niitä kieliä puhuthaan, jokhaisen kielen tilantheen mukhaan, siihen määrhään mitä julkisilla myndigheetterillä, suorhaan eli epäsuorhaan, on kompetenssiä, ja on valtaa vaikuttamhaan tässä alueessa, ja samala kunnioittamhaan meetian autonomian ja vapauen prinsippiä:
- a siihen määrhään ette raatiu ja teevee ottavat julkisen palvelun tehtävän:
    - i varmistaa ette luothaan vähhiinthääns yhen raatiuaseman ja yhen teeveekanaalin rekiunaali- eli minuriteettikielelä; eli
    - ii stimyleerata ja/eli maholistaa ette luothaan vähhiinthääns yhen raatiuaseman ja yhen teeveekanaalin rekiunaali- eli minuriteettikielelä; eli
    - iii huolehtiaa riittävästi siittä ette meetiafirmat tarjoavat prukrammia rekiunaali- eli minuriteettikielillä;
  - b
    - i stimyleerata ja/eli maholistaa ette luothaan vähhiinthääns yhen raatiuaseman rekiunaali- eli minuriteettikielelä; eli
    - ii stimyleerata ja/eli maholistaa ette lähetethään säänölisesti raatiuprukrammia rekiunaali- eli minuriteettikielillä;
  - c
    - i stimyleerata ja/eli maholistaa ette luothaan vähhiinthääns yhen teeveekanaalin rekiunaali- eli minuriteettikielelä; eli
    - ii stimyleerata ja/eli maholistaa ette lähetethään säänölisesti teeveeprukrammia rekiunaali- eli minuriteettikielillä;

- d stimyleerata ja/eli mahdollistaa ette valmistethaan ja distribueerathan ääni ja äänikuvalisia prudyktiä rekiunaali- eli minuriteettikielilä;
  - e i stimyleerata ja/eli mahdollistaa ette luothaan ja/eli piethään käynissä vähhiinthääns yhen avisin rekiunaali- eli minuriteettikielilä; eli
    - ii stimyleerata ja/eli mahdollistaa ette avisin artikkelia julkaisthaan säänlisesti rekiunaali- eli minuriteettikielilä;
  - f i maksaa ekstrakostanukset niile meetiale jotka käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieliä, missä vain laki huolehtii ylheistä rahalista tukea meetiale; eli
    - ii tillämpata olevaa toimintaa auttamhaan kustanuksitten kans myös äänikuvalishiin prudyksjuunhiin rekiunaali- eli minuriteettikielilä;
  - g tueta jurnalistin ja muuta meetian henkilökuntaa harjottelemhaan käyttämhään rekiunaali- eli minuriteettikieliä.
- 2 Sopimuspuolet sitoutuvat takkaamhaan vaphaan suoran vasthaanoton krannimaitten teevee- ja raatiu- lähätyksiä kielelä, jota käytethään identtissessä eli hyvin samanlaisessa muo'ossa kun rekiunaali- eli minuriteettikieli, ja eikä vastustaa krannimaitten repriisi/jatko teeven ja raatiun lähätyksiä sellaisessa kielessä. Net lisäksi sitoutuvat varmistamhaan ette ei panta yhtään restriksjuunia vaphaan ilmaishuun ja vaphaan informasjuunin levittämishen kirjotetussa meetiassa, kielheen joka käytethään identtissessä eli samanlaisessa muo'ossa kun rekiunaali- eli minuriteettikieli. Käyttövaphaus, ylhäälä mainithuin vaphaukshiin, koska se sinänsä kantaa velvolisuuksia ja vastuuksia, saattavat tulla sellaisitten formaalian, oloitten, restriksjuunitten eli rangastuksitten kohteeksi, jotka on laissa määrättyjä ja jotka on välttämättömiä demukraattisessa yhteiskunnassa, valtion turvalisueen intressin kohteena, alueelisen integriteetin eli ylheisen turvan vuoksi, rikolisueen eli levottomuuen estämisen takia, terhveyen eli muraalin takia, muitten henkilöitten oikeuksitten takia, salhaisen/ei julkisen informasjuunin takia, jota on saattu luottamuksella, paljastamisen estämisen takia, eli ette ylhäälä pittää jyridisitten laitoksitten neutraliteettiä ja auktureettiä.
- 4 Sopimuspuolet sitoutuvat varmistamhaan ette rekiunaali- eli minuriteettikielitten käyttäjitten intressit on eustettu eli otettu huomihoon sellaisissa orgaanisissa jotka saattavat tulla toimheen sen lain mukhaan joka on vastuussa ja takkaa meetian plyralismia ja vaphautta.

Artikkeli 12 – Kylttyyriaktiviteettiä ja välinheitä

- 1 Kylttyyri alan toiminnassa ja sen välinheitä – olletikki bibliuteekit, viideobibliuteekit, kylttyyrisentterit, myseymmit, arkiivit, akateemit, teatterit ja biugraffit, sekä kaunokirjalisuus ja filmprudyksjuuni, suulisen murtheitten kylttyyriset ilmaisut, festivaalit ja kylttyyri-indystrii, sisältäen *inter alia* uuen teknologian käyttöä - sopimuspuolet sitoutuvat, alueissa missä sellaisia kieliä käytethään ja sillä mitala mitä on kompetensia julkisen sektorin myndigheetterillä, on vaikutusvaltaa eli on vaikuttaja tällä alala:
- a stimyleerata ilmaisuja ja initiatiivia jotka on spesifiikkiä rekiunaali- eli minuriteettikielile, ja kehittää erinlaisia välinheitä jolla pääsee ottamhaan hyväksi prudyktiä jotka on tehty näilä kielilä;
  - b kehittää erinlaisia välinheitä millä muut kielet saattavat ottaa hyväksi niitä kylttyyriprudyktiä, jotka on valmistettu rekiunaali- eli minuriteettikielilä, auttamalla ja kehittämällä käänöksiä, dybbauksia, jälkisynkroniseerinkia ja tekstiremsoja.
  - c kehittää erinlaisia välinheitä millä muitten kielitten prudyktit mennee käyttää rekiunaali- eli minuriteettikielilä, auttamalla ja kehittämällä käänöksiä, dybbauksia, jälki-synkroniseerinkia ja tekstiremsoja.

- d varmistaa ette orgaanit jotka on vastuussa järjestämhään eli tukeamhaan monenlaisia kylttyyri-aktiiviteettiä tekevät tarpheelisia varauksia jolla tuethaan tuntemuksen ja rekiunaali- eli minuriteettikielittin ja kylttyyritten käyttöä niissä toiminnassa mitä net aloittavat eli mitä net tuela huolehtivat;
  - e tueta toimintaa joka varmistaa ette orgaanit jotka on vastuussa järjestämhään eli tukeamhaan monenlaisia kylttyyriaktiiviteettiä ette niillä on käytettävissä henkilökuntaa jolla on täysi kyky kysytystä rekiunaali- eli minuriteettikielittä, sekä kansan ylheisestä kielestä/kielistä;
  - f stimyleerata ette rekiunaali- eli minuriteettikielen käyttäjittin eustajia on suorhaan mukana valmistelemassa välinheitä ja planeeraamassa kylttyyriin aktiiviteettiä;
  - g stimyleerata ja/eli maholistaa orgaanin eli orgaanittin luomista jotka on vastuussa kerräämhään, säilyttämhään kopioita ja presenteeraamhaan trykkeriin prudyktiä jotka on rekiunaali- eli minuriteettikielillä;
  - h jos tarpheelista, luoa ja/eli tueta ja kostantaa käänös- ja terminolookista tutkimuspalvelua, olletikki näkökulmasta ette pittää ylhäälä ja kehittää sopivaa administratiivistä, kaupalista, ekonoomista, sosiaalista, teknistä ja jyriidistä terminolokiaa johkaisessa rekiunaali- eli minuriteettikielissä.
- 2 Sopimuspuolet sitoutuvat ette ulkopuolela niitä alueita missä rekiunaali- eli minuriteettikieliä on perintheelisesti käytetty, jos on tarpheeksi paljon rekiunaali- eli minuriteettikielen käyttäjiä joka puolustaa sen, ette sallia, stimyleerata ja/eli huolehtia sopivaa kylttyyristä toimintaa ja välinheitä, joka on aieman paragraaffin mukhaista.
- 3 Sopimuspuolet sitoutuvat ottamhaan tarpheelisia päätöksiä, ette rekiunaali- eli minuriteettikieliet ja mitä net kylttyyrit peilaavat on näkösellä maan kylttyyripulitiikassa ulkomaila.

Artikkeli 13 – Ekonoominen ja sosiaalinen mailma

- 1 Ekonoomisen ja sosiaali alan toiminnassa sopimuspuolet sitoutuvat koko maassa:
- a poistamhaan laista johkaisen määräyksen joka perustheettomasti kieltää eli rajottaa rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttöä dokyumentissä jotka koskevat ekonoomisia eli sosiaalisia asioita, olletikki työsopimuksia, ja teknisiä dokyumenttiä niinkun esimerkiksi esinheittin käyttöohjelmia eli instalasjuunin instryksjuunia;
  - b kieltää kaikenlaisissa firmoittin sisäisissä säänöissä ja privaattidokyumentissä kaikenlaisen meininkin lishäyksiä joka poistaa eli rajottaa rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttöä, kuitekki saman kielen käyttäjittin välissä;
  - c vastustaa käytäntöä joka pyrkii rajottamhaan rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttöä ekonoomisessa eli sosiaalisessa toiminnassa;
  - d maholistaa ja/eli stimyleerata rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttöä muilakin aloila kun mitä on spesifieerattu ylhäälä olevissa aliparagraaffissa.
- 2 Sopimuspuolet sitoutuvat, sen mukhaan mitä julkisilla myndigheetterillä on kompetensia, alueen sisälä missä rekiunaali- eli minuriteettikieliä käytethään, ja niin paljon kun on järkevää:
- a sisältää finansi- ja bankkilakhiin määräyksiä jotka sallivat, samala tavala kun kaupparamailman käytäntö, rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttöä kun kirjotethaan maksolaskuja (chekkiä,

kontrahtia ja sellaista) eli muita bankkialan dokumenttejä, eli, missä on tarpeellista, varmistaa ette sellaiset määräykset toimiteta.

- b järjestää toimintaa aloilla, jotka on suorhaan ekonoomin ja sosiaalisen sektorin kontrollin alla (julkinen sektori), missä rekiunaali- eli minuriteettikielittin käyttöä tuetaan;
- c varmistaa ette sosiaali hoitoalan laitokset niin kun sairaalhat, vanhuuskoit ja hoitoasunot tarjoavat maholisuuhen henkilöile, jotka käyttävät rekiunaali- eli minuriteettikieliä ja tarvittevat hoitoa huonon terhveyhen, korkean iän eli muista syistä, hoitoa heän omala kielelä;
- d varmistaa tarpeellisilä keinoila ette turvaohjeet on kans kirjotettu rekiunaali- eli minuriteettikielilä;
- e järjestää ette pätevittin julkisittin myndigheetterittin informasjuuni, joka koskee konsymentittin oikeuksia, tehään käytettäväksi rekiunaali- eli minuriteettikielilä.

Artikkeli 14 – Rajayli menevää yhteyksiä

Sopimuspuolet sitoutuvat:

- a tillämpaamhaan olevat bilateraaliset ja mylltilateraaliset sopimukset jotka sitovat heät valtioitten kansa missä

sama kieli on käytetty identtisessä eli samanlaisessa muo'ossa, eli jos tarpeellista hakea sellaisittin sopimuksittin sisältämistä, sellaisela tavala ette se kehittää saman kielen käyttäjittin kontaktia niissä valtioissa jota se koskee, kylttyyrin, opetuksen, informasjuunin aloila, praktisen työn harjotuksessa ja permanenttisessä opetuksessa;

- b rekiunaali- eli minuriteettikielittin hyväksi, maholistaa ja/eli tueta yhteistyötä poikki rajoja, olletikki rekiunaalilisittin eli paikalisittin myndigheetterin kesken, alueessa missä sama kieli on käytetty identtisessä eli samanlaisessa muo'ossa.

Osa IV – Stadgan tillämpaus

Artikkeli 15 – Perjuudiset raportit

- 1 Sopimuspuolet pitävät Euruupan neuvoston pääsihteerile presenteerata tietyn ajan päästä, muo'ossa mitä Ministerikomitea määrää, yks raportti kuinka pulitiikka on toimitettu tämän Stadgan II osan mukhaan, ja net toiminnat jota on saattu aikhaan niistä III osan määräyksistä mitä net on hyväksyneet. Ensimmäinen raportti pittää ottaa framile seuraavana vuona kun se sopimuspuolen hyväksymä Stadga tuli voimhaan, muut raportit joka kolmen vuoden intervallina jälkhiin ensi raportin.
- 2 Sopimuspuolet pitävät tehä raportit julkiseks.

Artikkeli 16 - Raportittin tarkastus

- 1 Raportit pittää, 15 artikkelin mukhaan, jättää Euruupan neuvoston pääsihteerile, ja net pittää eksperttikomitea tarkistaa, joka on perustettu 17 artikkelin mukhaan.
- 2 Laillisesti perustettuja järjestöjä eli yhistyksiä, jotka on sopimuspuolen alueela, saattavat huomauttaa eksperttikomiteaa asihoihin jotka koskevat III osan tämän sopimuspuolen situmuksia. Jälkhiin kun eksperttikomitea on konsylteeranu asihaan kuuluvaa sopimuspuolta, eksperttikomitea saattaa ottaa

huomiioon tästä informasjuunista kun se valmisteele raporttia spesifieerattu alla olevassa 3 paragraaffissa. Nämät järjestöt ja yhitykset saattavat sen lisäksi jättää sisäle mielipiteitä jotka koskevat sopimuspuolen pulitiikkaa, II osan mukhaan.

- 3 Raporttitten perusteela, spesifieerattu 1 paragraaffissa, ja se informasjuuni joka on mainittu 2 paragraaffissa, eksperttikomitea pittää valmistaa yhen raportin Ministerikomiteale. Tätä raporttia pittää seurata komentaarit mitä sopimuspuolet ons tahottu tekemhään ja sen raportin saattaa Ministerikomitea tehä julkiseks.
- 4 Raportti, joka on spesifieerattu 3 paragraaffissa, pittää olletikki sisältää eksperttikomitean esitykset Ministerikomiteale, joka sitten valmisteele niitä rekomendasjuunia yhele eli monele sopimuspuolele.
- 5 Euruupan neuvoston pääsihteri pittää joka toinen vuosi jättää yhen detaljeeratun raportin Stadgan tillämpauksesta parlamentaarisele yleiskokoukselle.

Artikkeli 17 - Eksperttikomitea

1. Eksperttikomitean jäsenet pitävät olla yks joka sopimuspuolitten jäsenistä, Ministerikomitean nimittämä yhestä listasta henkilöitä, jolla on korkein integriteetti ja tunnustettu kompetensi Stadgan asioissa, ja jonka relevantti sopimuspuoli pittää nimittää.
2. Komitean jäsenet nimitethään kuueks vuoeks kerrala, ja heät saattaa valita uuesti. Jäsen joka ei pysty olemhaan koko perjuudin nimitettynä pittää korvata sen mukhaan ku on selvitetty 1 paragraaffissa, ja sen korvaava jäsen pittää lopettaa sen aieman jäsenen nimityksen aikakauen.
3. Eksperttikomitea pittää hyväksyä menettelytapojitten sääntöjä. Sen sihteeripalvelut pittää Euruupan neuvoston pääsihteri huolehtia.

Osa V - Lopuliset määräykset

Artikkeli 18

Tämä Stadga pittää olla auki Euruupan neuvoston jäsenmaitten allekirjotuksille. Sen saattaa ratifiseerata eli hyväksyä. Ratifikasjuuni- ja hyväksymisdokumentit pittää jättää tallenettavaksi Euruupan neuvoston pääsihterile.

Artikkeli 19

- 1 Tämä Stadga pittää tulla voimhaan seuraavaan kuukauen ensi päivänä, jälkhiin ku kolme kuukautta on menny siitä päivästä kun viis Euruupan neuvoston jäsenmaita on ilmottanheet nouvattamhaan Stadgaa sen mukhaan ku artikkeli 18 määrää.
- 2 Jokhaisen jäsenmaan valtion, joka ilmottaa jälemin sitoutuvan nouvattamhaan tätä, Stadga pittää tulla voimhaan kuukauen ensi päivänä jälkhiin kun kolme kuukautta on kulunu siitä päivästä kun ratifikasjuuni- eli hyväksymisdokumentti on jätetty tallenettavaksi.

Artikkeli 20

- 1 Jälkhiin ku tämä Stadga on tullu voimhaan, Euruupan neuvoston Ministerikomitea saattaa kuttua jokhaisen valtion joka ei ole Euruupan neuvoston jäsen, ette liittyä tähhään Stadghaan.

- 2 Stadga tulee voimhaan, jokhaisele liittävälle valtioon, ensi päivänä sitä kuukautta joka seuraa kun kolme kuukautta on mennyt siitä päivästä kun tallennettiin liittymisen dokumentit Euruupan neuvoston pääsihteerille.

Artikkeli 21

- 1 Jokhainen valtio, saattaa allekirjotusaikana eli silloin kun jättää tallennettavaksi ratifikasjuuni-, hyväksymis- eli liittymisendokumentit, jättää yhen eli enämpi reservasjuunia tämän Stadgan, 7 artikkelin, 2-5 paragraafhiin. Muita reservasjuunia ei hyväksytä.
- 2 Jokhainen valtio joka on kirjottanu kontrahin ja tehny reservasjuunin aieman paragraaffin alla saattaa kokonaisuudessa eli osittain perräintyä siitä jättämällä ilmoituksen Euruupan neuvoston pääsihteerille. Perräintyminen pitää tulla voimhaan siitä päivästä kun sellainen ilmoitus on pääsihteerille vasthaanottanu.

Artikkeli 22

- 1 Jokhainen sopimuspuoli saattaa koska haluaa sanoa ylös tästä Stadgasta ilmottamalla Euruupan Neuvoston pääsihteerille.
2. Sellainen ylössanominen pitää astua voimhaan kuun ensimmäisenä päivänä kuus kuukautta jälkhiin sitä päivää kun pääsihteerille on saanu ilmoituksen siitä.

Artikkeli 23

Euruupan neuvoston pääsihteerille pitää ilmoittaa Neuvoston jäsenmaalle ja jokhaisele valtioon joka on liittynyt tähähän Stadghaan:

- a kaikista allekirjotuksista
- b jokhaisen tallennettu ratifikasjuuni-, hyväksymis- eli liittymisendokumentti;
- c kaikista tämän Stadgan artikkelitten 19 ja 20 mukhaisia voimhaan tulheista päivästä;
- d kaikista 3 artikkelin, 2 paragraaffin, mukhaisista ilmoituksista;
- e jokhainen muu toiminta, ilmoitus eli komyrikaasjuuni joka koskee tätä Stadgaa.

Vierhaitten miehen aikana allekirjottettu Stadga, siltä joka on siihen valtuutettu.

Tehty Strasbourgissa, 5 päivänä marraskuuta 1992, englantiks ja franskaks, molemat tekstit on tasa-arvosesti autenttisia, yhdessä kopiassa jonka pitää tallentaa Euruupan neuvoston arkkiivissa. Euruupan neuvoston pääsihteerille pitää levittää totistetut kopiat jokhaisele Euruupan neuvoston jäsenmaalle ja joka valtioon joka on kuttuttu liittymhään tähähän Stadghaan.